Toelichting Meerjarig investeringsplan

Inleiding
In de begrotingsvergadering van 5 november 2020 zijn vragen over de financiële ruimte voor toekomstige investeringen gesteld en werd de suggestie gedaan om een zogenaamd Meerjarig investeringsplan van 10 jaar op te stellen.

In de kadernota 2023 zien we in een afzonderlijke bijlage onze meerjarenraming tot en met 2026. Bij ongewijzigd beleid loopt dit door naar 2030 en dit is de basis voor ons Meerjarig investeringsplan voor de komende 10 jaar.

De investeringen van meerdere onderwerpen zijn nog beschikbaar en worden nog uitgewerkt. Als voorbeeld kan worden genoemd het Integraal Huisvestingsplan onderwijs (IHP). Deze is naar verwachting in de loop van 2022 gereed. Op andere onderdelen zijn er diverse scenario's en varianten mogelijk, zoals nieuwbouw, renovatie, basisvariant en plusvariant van Sporthal de Koel. De raad zal eerst duidelijkheid hierover dienen te geven en daarna kan deze variant worden uitgewerkt en worden de definitieve bedragen in het meerjarig investeringsplan opgenomen.

Het plan is dan ook indicatief en dynamisch en wordt periodiek geactualiseerd. Bij de Begroting 2022 is u de eerste versie aangeboden. Het is de bedoeling dat het totale Meerjarig investeringsplan als hulpmiddel kan dienen voor het nieuwe Bestuursprogramma 2022-2026.

Het Meerjarig investeringsplan biedt u inzicht welke investeringen de komende jaren op ons af komen. Voor deze investeringen zijn geen middelen beschikbaar voor vervanging en of renovatie. Het is ons volstrekt duidelijk dat de totale beschikbare financiële ruimte beperkt is voor bestuurlijke bestedingsvoorstellen en dat er keuzes zullen moeten worden gemaakt. Hiervoor is visie nodig. Graag nodigen wij u uit om samen met ons de komende jaren hier vorm aan te geven. Ook is het, in verband met de beperkte financiële ruimte, duidelijk dat de investeringen gefaseerd moeten worden. Als voorbeeld kan worden genoemd de nieuwbouw, renovatie en verduurzaming van onderwijshuisvesting. Keuzes en fasering is het devies.

Het is onze intentie om, samen met u, in een nieuw Bestuursprogramma 2022-2026 de geprioriteerde investeringen voor deze bestuursperiode in beeld te brengen. Een belangrijk punt van aandacht is de financiering van deze investeringen.

Onze huidige systematiek is dat in de Begrotingen 2023 tot en met 2026 de bestuurlijke bestedingsvoorstellen integraal worden afgewogen en dat er vervolgens financiële ruimte voor deze voorstellen wordt gezocht. Vervolgens worden alle afzonderlijke voorstellen uitgewerkt en separaat aan de raad ter besluitvorming voorgelegd.

Het is een denkrichting (dit is geen kader) om jaarlijks ongeveer € 100.000 tot € 150.000 financiële ruimte voor structureel nieuw beleid te creëren. Dan is het mogelijk om jaarlijks één grote investering te doen. Indien door de weerbarstige, dagelijkse praktijk de financiële ruimte er niet is, dan zijn de volgende scenario's mogelijk:
- belastingen extra verhogen (knop 3);
- bezuinigingen (knop 4);
- minder nieuw beleid (structureel).

Onze huidige systematiek is dat we geen middelen reserveren voor grote vervangingsinvesteringen en /of renovaties. Dit is tot nu toe een bewuste keuze, namelijk indien deze vervangingsinvesteringen en/of renovaties actueel zijn, maken deze onderdeel uit van de integrale afweging van alle beleidswensen in de begroting.

Vooruitlopend op de financieringsdiscussie van dit plan, hebben we in het kader van een 'warme overdracht' naar een nieuwe bestuursperiode in de Begroting 2022 voorgesteld om structureel € 500.000 te reserveren voor het Meerjarig investeringsplan. De raad heeft op 4 november 2021 hiermee ingestemd.

Aanvullend hebben we de volgende suggesties ter financiering van het Meerjarig investeringsplan:
- Op basis van visie (Omgevingsvisie en Kern en Kader) keuzes maken en faseren;
- Een deel van knop 1 Saldo Begroting in de Begroting 2022 en meerjarenraming vanaf 2023 structureel reserveren voor het Meerjarig investeringsplan;
- Voordelen als gevolg van Herziening Gemeentefonds reserveren voor het Meerjarig investeringsplan;
- Indien "de koek" van het Gemeentefonds groter wordt, dit reserveren voor het Meerjarig investeringsplan.

In de bijlage zijn per onderdeel de investeringen uitgewerkt.

Afbakening investeringen

Activering
In het meerjarig investeringsplan bakenen we investeringen als volgt af. Deze afbakening baseren we de financiële verordening en de BBV. Investeringen worden gedefinieerd als vastleggingen van vermogen in objecten waarvan het nu zich over meerdere jaren uitstrekt. Dit betekent dat deze investeringen worden geactiveerd (op de balans komen) en op basis van verwachte levensduur (conform onze financiële verordening) worden afgeschreven.

De bovenstaande definitie houdt in dat investeringen die niet worden geactiveerd niet in het meerjarig investeringsplan worden meegenomen. Bijvoorbeeld investeringen in het sociaal domein.

Materiële vaste activa
Conform de BBV worden geactiveerd:
- Materiële vaste activa;
- Financiële vaste activa.

Materiële vaste activa bestaan uit investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Het meerjarig investeringsplan brengt beide in beeld.

De financiële vaste activa bestaan uit kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, leningen aan verbonden partijen en overige langlopende leningen. Het meerjarig investeringsplan gaat niet in op deze investeringen.

Maatschappelijk vastgoed zoals dorpshuizen en gebouwen sportaccommodaties zijn niet in eigendom van de gemeente. De eigenaren van deze gebouwen zijn zelf verantwoordelijk voor renovatie/nieuwbouw en ook verduurzaming van deze gebouwen. Investeringen in maatschappelijk vastgoed maken geen onderdeel uit van dit meerjarig investeringsplan.

Conclusie
Het meerjarig investeringsplan is een plan voor investeringen die worden geactiveerd en beperkt zich tot de materiële vaste activa.

Waar wel voldoende middelen voor vervanging
In onze begroting en meerjarenraming worden van een beperkt aantal investeringen wel middelen voor vervanging beschikbaar gesteld. In dit Meerjarig investeringsplan worden deze investeringen niet meegenomen. Dit betreft de volgende investeringen:
- tractie: voor investeringen van de afdeling BORG is een zogenaamde stelpost voor vervanging van investeringen opgenomen. Dit is een bewuste keuze, namelijk vervanging van bijvoorbeeld tractoren is noodzakelijk voor het uitoefenen van werkzaamheden in de openbare ruimte.
- afval: noodzakelijke (vervangings)investeringen voor afval (bijvoorbeeld containers of aanpassing toegangsweg ABS) worden meegenomen in het berekenen van de reinigingsheffing.
- riool: de investeringen worden conform het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geraamd en deze investeringen worden financieel gedekt uit de rioolrechten.
- speeltuinen: er zijn voldoende middelen in de begroting beschikbaar voor vervanging.
- openbare verlichting, water, groen, en meubilair etc.: Uit het rapport IBOR blijkt dat hiervoor voldoende middelen in de begroting zijn opgenomen.

Geen (of onvoldoende) middelen voor vervanging
In onze begroting en meerjarenraming zijn geen middelen voor de volgende vervangingsinvesteringen opgenomen:
- binnensport;
- buitensport;
- gemeentehuis/-werf
- onderwijsgebouwen;
- overige gebouwen (inclusief verduurzaming);
- wegen;
- bruggen (kunstwerken);
- verkeer;
. fietspaden.

De bovengenoemde investeringen worden hieronder separaat uitgewerkt.

Binnensport
In de raadsvergadering van 10 mei 2021 is de Toekomstvisie binnensport behandeld en de visie vastgesteld en heeft het college de opdracht te geven om uitvoering te geven aan de opgenomen opgaven. Uit deze visie blijkt dat diverse gymzalen, sporthallen en sportzalen sterk verouderd zijn en niet allemaal meer voldoen aan de eisen die in de huidige tijd worden gevraagd. Voor deze opgaven zijn in de begroting geen middelen beschikbaar.
Uit een QuickScan investeringsoverzicht blijkt dat diverse scenario's en varianten voor sporthal de Koel in Borger mogelijk zijn, zoals nieuwbouw, renovatie, basisvariant en plusvariant. Op 27 januari 2022 heeft de raad besloten om een viertal scenario's uit te werken. In het meerjarig investeringsplan bij deze kadernota zijn de bedragen voor de Koel geactualiseerd. De raad ontvangt binnenkort een separaat voorstel waarin een keuze kan worden gemaakt voor een scenario inclusief bijbehorende dekking.

Buitensport
In onze gemeente zijn diverse sportvelden gerenoveerd en ook een aantal nog niet. In de Kadernota 2022 heeft de raad de motie renovatie van het sportpark Odoorn aangenomen.

Vervolgens zijn in de begroting 2022 hiervoor middelen vrijgemaakt. Een onderdeel van deze renovatie is ook het toekomstbestendig maken en upgraden van de kleedruimtes. Het is de intentie dat na de renovatie het gebouw geprivatiseerd gaat worden. Dit betekent dat deze kosten niet geactiveerd kunnen worden en dus incidenteel moeten worden gedekt.

Onze gemeente heeft ook een aantal zogenaamde niet kerncomplexen. Dit betreffen: de sportparken 2e Exloërmond, Buinerveen en Ees. Van belang is wat is de visie met betrekking tot deze niet kerncomplexen. Momenteel wordt deze visie herijkt in overleg met de betreffende verenigingen. Het is uiteindelijk onze intentie om alle sportcomplexen te privatiseren.

Gemeentehuis/-werf
Als gevolg van corona is onze samenleving fors gewijzigd. Ons gemeentehuis is niet ingericht op de 1,5 meter samenleving en thuiswerken is niet incidenteel, maar wordt een structurele manier van werken. Dit betekent aanpassingen van het gemeentehuis/-werf naar een interne en externe ruimte voor het ontmoeten. Een extern bureau, Republic, heeft hiervoor indicatief de noodzakelijke investeringen in beeld gebracht.

Ook het gemeentehuis/-werf zijn niet op een duurzame wijze gebouwd en ingericht. Om deze gebouwen te verduurzamen zijn grote investeringen noodzakelijk. Tegenover deze investeringen staan ook toekomstige voordelen op energielasten. Ook kunnen we ons voorstellen dat het Rijk middelen landelijk beschikbaar stelt om deze verduurzaming te realiseren.

Onderwijshuisvesting
Een drietal scholen zijn gehuisvest in gemeentelijke gebouwen: Dit betreffen de scholen in Exloo, Odoorn en Ees. Deze gemeentelijke gebouwen zijn nog niet verduurzaamd. De visie van het Rijk en ook het beschikbaar stellen van rijksmiddelen hiervoor, zal de prioritering van deze investering mede bepalen.

De overige scholen zijn niet gehuisvest in gemeentelijke gebouwen. We zijn als gemeente verantwoordelijk voor de huisvesting van deze scholen en dus ook voor nieuwbouw en/of renovatie. Ook speelt de verduurzaming van deze scholen daarbij een rol. Verduurzaming van gebouwen betekent voor de openbare en bijzondere scholen lagere energielasten.

Een Integraal Kind Centrum (IKC)/ MFA in 2e Exloërmond is als bestuurlijk bestedingsvoorstel in de begroting 2022 opgenomen. Eerst zal samen met het onderwijs een inhoudelijke visie worden opgesteld. Deze visie zal worden vertaald in een integraal huisvestingsplan (IHP) en een IKC in 2e Exloërmond en/of in Valthermond maken daar onderdeel van uit.

Het IHP zal naar verwachting in het najaar van 2022 gereed zijn en dan zijn ook de kosten voor alle bovengenoemde onderwijsgebouwen in beeld.

Overige gebouwen
Onze gemeente heeft diverse overige gebouwen zoals woning / schapeninformatiecentrum en Willibrordkerk. Investeringen in deze gebouwen zijn afhankelijk van een visie over deze gebouwen. Daarbij is ook het verkopen van deze gebouwen een optie. Ook verduurzaming van deze overige gebouwen is een optie.

Wegen
Het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR) 2020-2028 geeft inzicht in de benodigde financiële middelen in relatie tot het onderhoudsniveau. De raad heeft ingestemd met

onderhoudsniveau C. In de begroting 2022 zijn middelen vrijgemaakt om niveau C te kunnen handhaven, zodoende zijn er geen investeringen voor wegen in het geactualiseerde MJIP bij de Kadernota 2023 opgenomen.

Verkeer
In de raadsvergadering van 17 oktober 2019 is het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (GVVP) voor de periode 2019-2029 vastgesteld. De kosten van de projecten die voortvloeien uit het GVVP zijn geraamd op € 6.200.000. Rekening houdend met de verwachte subsidies en het combineren met andere gemeentelijke of provinciale projecten is de verwachting dat er 10 jaar lang € 500.000 per jaar nodig is. Dus in totaal is het gemeentelijk aandeel € 5.000.000.

Hiervoor is in de jaren 2019, 2020 en 2021 respectievelijk: € 500.000, € 250.000 en € 500.000 beschikbaar gesteld. In de begroting 2022 is tevens € 500.000 beschikbaar gesteld. Tot en met 2029 is nog een investering van € 3.250.000 benodigd.

Bruggen (kunstwerken)
Uit het rapport IBOR blijkt dat er structureel te weinig middelen beschikbaar zijn voor bruggen. Structureel is hiervoor € 50.000 per jaar noodzakelijk en dit bedrag is in de begroting 2022 als autonoom bestedingsvoorstel hiervoor beschikbaar gesteld. Wanneer de vervolgonderzoeken afgerond zijn, volgt in het eerste halfjaar van 2022 een nieuw beleidsplan met een financieel meerjarenplan, inclusief investeringen, voor alle kunstwerken.

Fietspaden
Het college heeft de ambitie om een impuls te geven aan het thema recreatie en toerisme. Hiervoor is de wens om een meerjarig investeringsplan fietspaden op te stellen, zodat we een beeld krijgen van hoe en we het beste het toerisme aan de hand van goede fietspaden kunnen stimuleren. Aan de hand van dit plan willen we gaan prioriteren welke fietspaden extra onderhoud nodig hebben om ze geschikt te maken voor e-bikes. De verwachting is dat forse middelen nodig zijn. In de Begroting 2022 is € 52.500 voor de route Borger-Exloo beschikbaar gesteld.